

Filosofijos
fakultetas

Rūta Simutytė
Filosofijos institutas

Ugdanti terpė pagal Dewey ir Canguilhema

Pranešime keliamas klausimas, koku būdu sprendžiame apie aplinkos arba terpės ugdomąją vertę. Pirmoje dalyje pristatoma ugdymo aplinka kaip normatyvi idėja, parodant, kad aplinkos ugdomoji vertė yra priklausoma nuo ugdymo tikslų. Tai daroma rekonstruojant Dewey ugdymo aplinkos sampratą ir pademonstruojant, kad, apibrėždamas ugdančią aplinką kaip demokratinę, Dewey siekia suderinti du skirtingus ugdymo tikslus: žmogaus ugdymą, geriausiai atliepiant jo prigimtį, ir žmogaus ugdymą, orientuotą į iš anksto numatytą idealą. Šis bandymas suderinti du skirtingus ugdymo tikslus išryškina tris probleminius aspektus: socialinių normų natūralizavimą, demokratijos ideologizavimą ir ateities determinavimą. Antroje dalyje, remiantis Canguilhemo gyvybės normatyvumo samprata, formuluojama Canguilhemo filosofinė antropologija ir jos numatoma ugdančio santykio su milieui samprata. Paskutinėje dalyje gretinamos Dewey ir Canguilhemo ugdančios aplinkos arba terpės sampratos ir pademonstruojama, kad, nors autoriai remiasi giminingomis filosofinės antropologijos teorijomis, o tuo pačiu ir giminingu ugdančio santykio su aplinka supratimu, jų požiūrių išsiskyrimas geriausiai matomas nagrinėjant demokratinio ugdymo idėją. Canguilhemas demokratiją laiko reguliatyvia idėja, kuri niekada negali tapti ugdymo tikslu tiesiogiai, bet tik kaip idealas. Tuo tarpu Dewey demokratinės visuomenės sąsą mato kaip tiesioginį ugdymo tikslą. Šis nuostatų išsiskyrimas iš esmės keičia ugdymo praktiką, ir tai ypač akivaizdu išryškinus ateitiškumo matmenį edukacijoje. Laikantis Canguilhemo pozicijos, ugdymas turėtų būti organizuojamas taip, kad demokratija galėtų pasireikšti, paliekant besimokantiejiems laisvę savarankiškai spręsti apie tinkamiausią ateities visuomenės viziją, o kartu išsaugant atvirumą ateities kūrimui. Dewey pozicija numato, kad ugdymas turėtų būti organizuojamas atkartojant demokratinio veikimo principus, iš dalies iš anksto apibrėžiant visuomeninio gyvenimo ateities viziją. Canguilhemo požiūriu, toks demokratinio ugdymo supratimas yra problemiškas, nes pats save paneigia, apribodamas žmogaus galimybes tapti visaverčiu demokratinės visuomenės piliečiu, nes tokia ugdyme nėra sudaromo savarankiško sprendimo apie ateitį sąlygos.

Šis Canguilhemo terpės idėjos kontekstualizavimas edukacijos filosofijoje yra svarbus disertacijos tyrimui, kadangi edukacijos kontekstas leidžia susieti Canguilhemo išplėtotą gyvybės normatyvumo teoriją su jo mažiau plėtotu mąstymu apie socialinio normatyvumo problematiką. Gyvybinių ir socialinių normų santykio klausimas yra vienas pagrindinių mano doktorantūros tyrime – tiek istorinės Canguilhemo filosofijos rekonstrukcijos dalyje, tiek šios filosofijos taikymo filosofinės antropoceno problematikos kontekste.